

СТ А Н О В И Щ Е

на **проф. дин Диляна Ботева-Боянова** (СУ „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, катедра Стара история, тракология и средновековна история),

въз основа на заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. д-р Георги Вълчев за Научно жури № РД 38-460/18.07.2025 г. и решение на НЖ на заседание, проведено в периода 29-31 юли 2025 в електронен формат,

за дисертационния труд на редовен докторант **Николай Тодоров Пенев** на тема *„Древна Тракия в произведенията на Ксенофонт“* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология; научен ръководител – доц. д-р Юлия Милчева Цветкова.

Започвам настоящето становище с уточнението, че познавам колегата Николай Пенев от трудната заради първите КОВИД рестрикции академична 2019-2020 г., когато той беше студент в МП „Античност и Средновековие“. Тогава, работейки заедно със студентите върху сведенията на античните автори непрекъснато подчертавах, че тези сведения трябва да бъдат анализирани и оценявани след задължително внимателно запознаване с живота на личността, която ги е създала. Давайки за пример житейските съдби на Тукидид и Полибий, показвах допустимостта и на различна гледна точка към тяхното творчество – гледна точка, която оспорва определянето им като най-качествените историци на Античността. Четейки *„Глава 1. Ксенофонт. Живот и дейност“* (с. 13-77) и началото на *„Глава 2: Литературно наследство и влияние“* – *„2.1 В танц с музите“* (с. 78-81) на дисертационния труд със задоволство забелязах, че колегата Пенев всъщност е тръгнал по този път, работейки с произведенията на Ксенофонт. Далеч съм от мисълта – пази Боже!, – че тази глава е провокирана от семинарите ни през 2019/20 академична година, защото и без моето настояване да се търси личността зад всеки един текст, тогавашният магистрант вече беше запленил от личностите на Античността и на всяка лекция ме сюрпризираше било с поредица от години в живота на един или друг древен автор, било с любопитен детайл от конкретна биография. Любопитството на Николай Пенев към древните мислители го води през трудната, но и важна, дилема за годината (по-ранната или по-късната предлагани в

специализираната литература) на раждане на автора, на чието творчество е посветена представената за защита дисертация; при нейното създаване като че ли силите и времето са били вложени доминиращо в търсене на решение на точно тази дилема. Бързам тук да кажа, че макар на пръв поглед задълбоченият анализ по този конкретен проблем да е отклонение от темата на дисертационния труд, моето дълбоко убеждение е, че те са интегрално свързани. Чест прави на докторант Пенев, че е избрал задълбочения и времеемък анализ на една наистина основополагаща изходна позиция; така той стига до аргументирания извод, че „442/441 г. пр. Хр. изглежда като най-вероятната година“ за раждането на Ксенофонт (с. 25, 77).

Основната част на „Глава 2. Литературно наследство и влияние“ е посветена на „2.2 *Corpus Xenophonticum*“ (с. 81-120) и представя 15 произведения на Ксенофонт с уточнения за познатите кодекси и преводи – един много полезен и приносен справочник (срв. например том 2 на „Извори за историята на Тракия и траките“, БАН, 2002), в който откривам само единични и незначителни пропуски. Поздравявам дисертанта и за тази част на неговия труд. В иначе оригинално представената част „2.3 *Влияние и рецепции*“ неочаквано и необяснимо липсва коментар за влиянието на Ксенофоновия „*Анабазис*“ върху Ариан и неговия „*Анабазис*“, макар самото произведение на по-късния автор да е цитирано в рамките на този анализ (с. 121).

В „Глава 3. Древна Тракия и траките в *Corpus Xenophonticum*“ са открити четири основни части, две от които носят в известна степен литературни заглавия: „3.1 *Образи и маски*“ (с. 135-169); „3.2 *Малоазийска Тракия (Хен., Ап. 6.4.1) и някои родствени на траките общности*“ (с. 169-187); „3.3 *Орхестра*“ (с. 187-197); „3.4 *Списък на някои географски реалии в Corpus Xenophonticum*“ (с. 197-201). В контекста на доста телеграфния стил на изложението в тази глава като изключение се откроява темата за тракиеца Созий (с. 158-167) с несъмнено приносен анализ, както и включването на темата за малоазийските траки, която до момента е оскъдно разработена в историографията.

Представеният за защита текст ме връща към зимния семестър на академичната 2019/20 г. за МП „Античност и Средновековие“ и по още една причина (отвъд вече коментираната тук по-горе). Още в първите седмици бях впечатлена от активността на тогава магистрант Пенев и неговата креативност при

анализирането на изворовите данни, а също така мотивираността му да полага усилия, за да усвоява нови знания. Това му качество го водеше в аудиториите, където имах лекции, дори такива, които не бяха част от неговия курикулум. Когато научи, че водя лекции и на студентите в Новогръцка филология, започна редовно да ги посещава; научавах се материала, който преподавах там и се явявах на съответните тестове, справяйки се впечатляващо. Спирам се на този факт, защото в представения за защита дисертационен труд, на с. 168 колегата Пенев е допуснал необяснима за мен и недопустима за човек с вече неговия опит грешка; още през декември 2019 г. в теста върху ранната история на Древна Гърция той беше дал коректен отговор на въпроса за трите основни характеристики на елинския полис (по Аристотел), една от които е *автаркията*.

Заклучението (с. 202-204) е лаконично, но съдържателно. Формулираните и номерирани девет извода звучат убедително и логично следват от анализа в рамките на дисертационния труд. Непосредствено след заключението е даден „Индекс“ (с. 205-212) на 151 сведения от *Corpus Xenophonticum* с данни за Древна Тракия, Малоазийска Мизия, Пафлагония, Велика (Голяма) и Малка (Хелеспонтийска) Фригия; от тях 40 са „маркирани в зелено“, защото са „преки сведения за древна Тракия“ (по дефиницията на дисертанта). Явен недостатък на този иначе полезен индекс е липсата на взаимни референции към сведенията в приложение 2.

Списъкът с използваната литература е оформен в три части: „*Антични извори*“ (с. 213-221), „*Онлайн ресурси*“ (с. 221) и „*Съвременни изследвания*“ (с. 221/2-238). Тук се забелязват няколко неточности: Фотий е даден в рубриката „Антични извори“ (с. 215) – очевидно името на съответната част трябва да е с друга формулировка; записът „Ботева, Д. (1993)...“ е подвеждащо оформен (с. 225); заглавия, които са цитирани в частта с античните извори са повторени и при съвременните изследвания.

В дисертационния труд е обособен „*Том II. Приложения*“ (с. 239-583), в който са оформени две части: „*Приложение № 1 Каталог на сведенията за живота и дейността на Ксенофонт*“ (с. 244-411), в който са представени 20 антични, късноантични и ранновизантийски автори; и „*Приложение № 2 Каталог на сведенията на Ксенофонт за Древна Тракия и траките*“ (с. 412-583), с ексцерпти

от 15 произведения. Като сериозен пропуск бих отбелязала липсата на вътрешни препратки между назованите от дисертанта том I и том II.

Авторефератът коректно отразява текста на дисертационния труд и неговите постижения. Николай Пенев вече има едно обнародвано изследване (2021), в което дава публичност на непубликуван дотогава археологически артефакт. Две статии са отчетени под печат, причините за което определено не са в евентуално отлагане на публикационната дейност от страна на дисертанта.

Нямам никакво съмнение, че в настоящия вид дисертационният труд отговаря на всички научни, законови и етични изисквания за успешна защита. Посочените по-горе качества на изследването на **Николай Тодоров Пенев**, въпреки отделни неудачи, неточности и пропуски, ми дават основание да гласувам „**ЗА**“ **присъждането** му на ОНС **доктор**, в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология.

Подпис:

21.10.2025

проф. дин Диляна Ботева-Боянова